

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM (åttonde avdelningen i utökad sammansättning)
den 11 juni 2009*

I mål T-301/02,

AEM SpA, Milano (Italien), företrätt av advokaterna A. Giardina, C. Croff, A. Santa Maria och G. Pizzonia,

sökande,

med stöd av

ASM Brescia SpA, Brescia (Italien), företrätt av advokaterna G. Caia, V. Salvadori, N. Pisani och F. Capelli,

intervenient,

* Rättegångsspråk: italienska.

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av V. Di Bucci, i egenskap av ombud,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av artiklarna 2 och 3 kommissionens beslut 2003/193/EG av den 5 juni 2002 om statligt stöd i form av de skattebefrielser och lån med reducerade räntesatser som Italien beviljat till förmån för allmännyttiga företag med statligt majoritetsaktieinnehav (EGT L 77, 2003, s. 21),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (åttonde avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden M.E. Martins Ribeiro samt domarna D. Šváby, S. Papasavvas, N. Wahl (referent) och A. Dittrich,

justitiesekreterare: förste handläggaren J. Palacio González,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 16 april 2008,

II - 1762

följande

Dom

Bakgrund till tvisten

- 1 Sökanden, AEM SpA, är ett börsnoterat aktiebolag som till 51 procent innehas av kommunen Milano (Italien). Bolaget stiftades år 1996 genom en ombildning av ett kommunalt företag med samma firma. Sökandens verksamhet består huvudsakligen i distribution av elektricitet samt distribution och försäljning av naturgas och värme, särskilt i staden Milano.

De nationella bestämmelserna

- 2 Genom legge n° 142 ordinamento delle autonomie locali (lag nr 142 om lokalt självstyre av den 8 juni 1990, GURI nr 135, av den 12 juni 1990, nedan kallad lag nr 142/90) genomfördes i Italien en reform av de instrument som lagstiftningen erbjuder kommunerna för att organisera tillhandahållandet av offentliga tjänster såsom vattenförsörjning, gas- och elförsörjning och transporter. Enligt artikel 22 i nämnda lag, i ändrad lydelse, får kommunerna bilda bolag i olika rättsliga former för att tillhandahålla offentliga tjänster. Härvid finns bland annat möjligheten att bilda affärsdrivande bolag eller bolag med begränsat ansvar och offentligt majoritetsaktieinnehav (nedan kallade bolag enligt lag nr 142/90). Sökanden är ett bolag enligt lag nr 142/90.

- 3 Enligt artikel 9 bis i legge n° 488 di conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° luglio 1986, n° 318, recante provvedimenti urgenti per la finanza locale (lag nr 488 om omvandling till lag, med ändringar, av lagdekret nr 318 av den 1 juli 1986 om brådskande åtgärder till förmån för det lokala självstyrets finanser av den 9 augusti 1986, GURI nr 190 av den 18 augusti 1986), beviljades bolag enligt lag nr 142/90 som tillhandahöll offentliga tjänster lån till särskild räntesats hos Cassa Depositi e Prestiti (nedan kallad CDDPP) under åren 1994–1998 (nedan kallade lånen från CDDPP).
- 4 Dessutom vidtogs enligt artikel 3.69 och 3.70 i legge n° 549 (su) misure di razionalizzazione della finanza pubblica (lag nr 549 om åtgärder för att rationalisera de offentliga finanserna av den 28 december 1995, ordinarie tillägget till GURI nr 302, av den 29 december 1995, nedan kallad lag nr 549/95), jämförd med decreto-legge n° 331 (su) armonizzazione delle disposizioni in materia di imposte sugli oli minerali, sull'alcole, sulle bevande alcoliche, sui tabacchi lavorati e in materia di IVA con quelle recate da direttive CEE e modificazioni conseguenti a detta armonizzazione, nonché disposizioni concernenti la disciplina dei centri autorizzati di assistenza fiscale, le procedure dei rimborsi di imposta, l'esclusione dall'ILOR dei redditi di impresa fino all'ammontare corrispondente al contributo diretto lavorativo, l'istituzione per il 1993 di un'imposta erariale straordinaria su taluni beni ed altre disposizioni tributarie (lagdekret nr 331 om harmonisering av skattebestämmelser på olika områden, av den 30 augusti 1993, GURI nr 203 av den 30 augusti 1993, nedan kallat lagdekret nr 331/93), följande åtgärder till förmån för bolag enligt lag nr 142/90:
- Befrielse från alla avgifter på överföringar av tillgångar som görs i samband med omvandlingen av specialföretag och kommunala företag till bolag enligt lag nr 142/90 (nedan kallad befrielse från avgift på överföringar).
 - Fullständig befrielse från bolagsskatt, det vill säga beskattningen av juridiska personers vinstmedel och lokal inkomstskatt, under tre år, till och med beskattningssåret 1999 (nedan kallad treårig befrielse från bolagsskatt).

Det administrativa förfarandet

- 5 Med anledning av ett klagomål rörande nämnda åtgärder begärde kommissionen, i skrivelser av den 12 maj, den 16 juni och den 21 november 1997, upplysningar angående dessa åtgärder från de italienska myndigheterna.

- 6 I skrivelse av den 17 december 1997 lämnade de italienska myndigheterna delar av den begärda informationen. Vidare hölls ett möte på begäran av de italienska myndigheterna den 19 januari 1998.

- 7 I skrivelse av den 17 maj 1999 underrättade kommissionen de italienska myndigheterna om sitt beslut att inleda ett förfarande enligt artikel 88.2 EG. Detta beslut offentliggjordes i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* (EGT C 220, s. 14).

- 8 Efter att ha mottagit synpunkter från berörda utomstående parter och de italienska myndigheterna begärde kommissionen vid flera tillfällen att de italienska myndigheterna skulle inkomma med kompletterande upplysningar. Det hölls även möten mellan å ena sidan kommissionen och å andra sidan de italienska myndigheterna samt de berörda utomstående parter som yttrat sig.

- 9 Vissa bolag enligt lag nr 142/90, såsom sökanden samt ACEA SpA och Azienda Mediterranea Gas e Acqua SpA (AMGA), vilka för övrigt har väckt talan om ogiltigförklaring av det beslut som i detta mål är föremål för prövning (målen T-297/02 och T-300/02), gjorde bland annat gällande att de tre typerna av åtgärder inte utgjorde statligt stöd.

- 10 De italienska myndigheterna och Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), vilket är ett förbund som bland annat inbegriper bolagen enligt lag nr 142/90 och speciella kommunala företag i Italien, anslöt sig i huvudsak till denna ståndpunkt.
- 11 Bundesverband der deutschen Industrie eV (BDI), en tysk organisation för industrin och dess tjänsteleverantörer, ansåg däremot att åtgärderna i fråga skulle kunna leda till en snedvridning av konkurrensen inte bara i Italien, utan även i Tyskland.
- 12 Även Gas-it, den italienska organisationen för privata aktörer inom sektorn för gasförsörjning, förklarade att de ifrågavarande åtgärderna, särskilt den treåriga befrielsen från bolagsskatt, utgjorde statligt stöd.
- 13 Den 5 juni 2002 antog kommissionen beslut 2003/193/EG om statligt stöd i form av de skattebefrielser och lån med reducerade räntesatser som Italien beviljat bolag enligt lag nr 142/90 (EUT L 77, 2003, s. 21) (nedan kallat det angripna beslutet).

Det angripna beslutet

- 14 Kommissionen framhöll inledningsvis att dess granskning endast avser de stödordningar med allmän giltighet som inrättats genom de omtvistade åtgärderna och inte de individuella stödåtgärder som har beviljats olika enskilda företag, vilket innebär att bedömningen i det angripna beslutet är allmän och abstrakt. Kommissionen förklarade härvid att Republiken Italien ”inte [har] beviljat några skatteförmåner på individuell grundval och ... inte till kommissionen lämnat in anmälan om eller upplysningar som är nödvändiga för bedömning av något individuellt stöd”. Kommissionen angav att den följaktligen anser att det är dess uppgift att göra en allmän och abstrakt granskning av de ifrågavarande stödordningarna både vad beträffar kvalificeringen som statligt stöd och huruvida detta stöd är förenligt med den gemensamma marknaden (skälen 42–45 i det angripna beslutet).

- 15 Enligt kommissionen utgör lånen från CDDPP och den treåriga befrielsen från bolagsskatt (nedan tillsammans kallade de ifrågavarande åtgärderna) statligt stöd. När bolag enligt lag nr 142/90 från statliga medel beviljas sådana förmåner innebär det att deras konkurrensläge förbättras i förhållande till alla andra företag som vill tillhandahålla samma tjänster (skälen 48–75 i det angripna beslutet). De ifrågavarande åtgärderna är oförenliga med den gemensamma marknaden, eftersom de varken uppfyller villkoren i artikel 87.2 EG och 87.3 EG eller villkoren i artikel 86.2 EG och dessutom utgör ett åsidosättande av artikel 43 EG (skälen 94–122 i det angripna beslutet).
- 16 Däremot ansåg kommissionen att befrielsen från avgifter på överföringar inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG, eftersom dessa avgifter tillämpas i samband med att en ny ekonomisk enhet bildas eller vid överföring av tillgångar mellan olika ekonomiska enheter. I materiellt hänseende utgör kommunala företag och bolag enligt lag nr 142/90 samma ekonomiska enhet. Det är således med hänsyn till systemets karaktär eller struktur motiverat att dessa enheter befrias från nämnda avgifter (skälen 76–81 i det angripna beslutet).
- 17 Artikeldelen i det angripna beslutet har följande lydelse:

”Artikel 1

Befrielsen från avgift på överföringar ... utgör inte statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 [EG].

Artikel 2

Den treåriga befrielse från inkomstskatt ... och de fördelar som följer av de lån som beviljats [av CDDPP] ... utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 [EG].

Detta stöd är inte förenligt med den gemensamma marknaden.

Artikel 3

Italien skall vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att från stödmottagarna återkräva det stöd som beviljats enligt de stödordningar som avses i artikel 2 och som olagligen redan utbetalats till stödmottagarna.

Återkravet skall ske utan dröjsmål och i enlighet med förfarandena i nationell lagstiftning, förutsatt att dessa förfaranden gör det möjligt att omedelbart och effektivt verkställa [det angripna beslutet].

Det stöd som skall återkrävas skall innefatta ränta som löper från den dag stödet stod till stödmottagarnas förfogande till den dag det har återbetalats. Räntan skall beräknas på grundval av den referensränta som används vid beräkningen av bidragsekvivalenten inom ramen för regionalstöd.

...”

Förfarandet och parternas yrkanden

- 18 Sökanden har väckt förevarande talan genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 30 september 2002.
- 19 I en handling som inkom till förstainstansrättens kansli den 2 januari 2003 ansökte ASM Brescia SpA om att få intervensera i detta mål till stöd för sökandens yrkanden. Ordföranden på förstainstansrättens femte avdelning i utökad sammansättning (tidigare sammansättning) biföll interventionsansökan genom beslut av den 12 maj 2003. Intervenienten inkom med sin inlaga och övriga parter yttrade sig över densamma inom föreskrivna tidsfrister.
- 20 Genom särskild handling som inkom till förstainstansrättens kansli den 6 januari 2003 framförde kommissionen en invändning om rättegångshinder enligt artikel 114.1 i förstainstansrättens rättegångsregler.
- 21 Den 27 februari 2003 inkom sökanden med yttrande över invändningen om rättegångshinder.
- 22 Republiken Italien väckte talan om ogiltigförklaring av det angripna beslutet vid domstolen den 8 augusti 2002, vilken registrerades som mål C-290/02. Domstolen konstaterade att talan i det målet och talan som väckts i målen T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 och T-309/02 rörde samma sak, det vill säga ogiltigförklaring av det angripna beslutet, och att de var konnexa, eftersom de grunder som åberopades i dessa

mål i stor utsträckning överlappade varandra. Domstolen beslutade den 10 juni 2003 att skjuta upp handläggningen av mål C-290/02 i enlighet med artikel 54 tredje stycket i domstolens stadga fram till dess att förstainstansrätten hade meddelat dom i målen T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 och T-309/02.

- 23 I beslut av den 8 juni 2004 beslutade domstolen att överlämna mål C-290/02 till förstainstansrätten, vilken blivit behörig att avgöra mål som anhängiggjorts av medlemsstaterna mot kommissionen i enlighet med artikel 2 i rådets beslut 2004/407/EG, Euratom av den 26 april 2004 om ändring av artiklarna 51 och 54 i protokollet till domstolens stadga (EUT L 132, s. 5). Detta mål registrerades vid förstainstansrättens kansli som mål T-222/04.
- 24 Förstainstansrätten beslutade den 5 augusti 2004 att beslutet i anledning av kommissionens invändning om rättegångshinder skulle anstå till den slutliga domen.
- 25 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (åttonde avdelningen i utökad sammansättning) att inleda det muntliga förfarandet och ställde, såsom en åtgärd för processledning enligt artikel 64 i rättegångsreglerna, skriftliga frågor till parterna. Parterna besvarade frågorna inom den utsatta tidsfristen.
- 26 Ordföranden vid förstainstansrättens åttonde avdelning i utökad sammansättning beslutade den 13 mars 2008 att förena målen T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02, T-309/02, T-189/03 och T-222/04 vad gäller det muntliga förfarandet, i enlighet med artikel 50 i rättegångsreglerna.
- 27 Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid förhandlingen den 16 april 2008.

28 Sökanden har, med stöd av intervenienten, yrkat att förstainstansrätten ska

- förklara att talan kan tas upp till sakprövning,

- ogiltigförklara artikel 2 i det angripna beslutet, varigenom kommissionen förklarade att den treåriga befrielsen från bolagsskatt inte var förenlig med den gemensamma marknaden;

- ogiltigförklara artikel 3 i det angripna beslutet, i den mån Republiken Italien härigenom åläggs att återkräva det stöd som beviljats i form av den treåriga befrielsen från bolagsskatt, och

- förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

29 Kommissionen har yrkat att förstainstansrätten ska

- avvisa talan,

- ogilla talan, och

— förplikta sökanden och intervenienten att ersätta rättegångskostnaderna.

Upptagande till sakprövning

Parternas argument

- 30 Kommissionen har bestritt att sökanden har talerätt. Enligt kommissionen är sökanden inte personligen berörd av det angripna beslutet i den mening som avses i artikel 230 fjärde stycket EG.
- 31 Kommissionen har i huvudsak gjort gällande att det angripna beslutet ska anses vara en rättsakt med allmän giltighet, eftersom det avser en stödordning och därmed berör ett obestämt och obestämt antal företag, vilka definieras utifrån allmänna kriterier, såsom det faktum att de tillhör en viss kategori av företag. Enligt kommissionen kan en rättsakts allmänna giltighet och därmed normativa beskaffenhet inte sättas i fråga på grund av att det är möjligt att mer eller mindre exakt fastställa antalet rättssubjekt som vid en given tidpunkt berörs av den, eller till och med deras identitet, om det framgår att rättsakten är tillämplig i objektiva rättsliga eller faktiska situationer som anges i rättsakten och som har samband med dess syfte.
- 32 För att en enskild ska vara personligen berörd av en rättsakt med allmän giltighet måste denna rättsakt, enligt kommissionen, inverka menligt på den enskildes specifika rättigheter eller också måste den institution som har antagit rättsakten ha en skyldighet att beakta rättsaktens konsekvenser för den enskildes situation. Kommissionen anser dock att så inte är fallet i detta mål. Det angripna beslutet har nämligen haft en inverkan på situationen för alla de företag som har gynnats av de ifrågavarande åtgärderna. Det är således inte fråga om ett åsidosättande av vissa företags specifika rättigheter, som skulle kunna särskiljas från de rättigheter som tillkommer alla andra företag som har gynnats av de ifrågavarande åtgärderna. I övrigt hade kommissionen, när den antog det angripna beslutet, varken någon skyldighet eller möjlighet att beakta följderna av sitt beslut vad

gäller situationen för ett bestämt företag. Varken förklaringen att stödet är oförenligt med den gemensamma marknaden eller kravet på återbetalning i det angripna beslutet hänför sig till situationen för enskilda stödmottagare.

- 33 Enligt kommissionen bekräftas denna bedömning i befintlig rättspraxis avseende statligt stöd. Enligt denna rättspraxis innebär den omständigheten att någon är mottagare av stöd enligt en stödordning som har förklarats vara oförenlig med den gemensamma marknaden inte att det kan anses styrkt att denna mottagare är personligen berörd i den mening som avses i artikel 230 fjärde stycket EG.
- 34 Denna fasta rättspraxis har inte ändrats i senare mål. Enligt kommissionen kan den lösning som domstolen valde i dom av den 19 oktober 2000 i de förenade målen C-15/98 och C-105/99, Italien och Sardegna Lines mot kommissionen (REG 2000, s. I-8855) (nedan kallad domen i de förenade målen Sardegna Lines) inte tillämpas i alla de fall då talan har väckts av en stödmottagare enligt en stödordning som har förklarats vara olaglig och oförenlig med den gemensamma marknaden och som har blivit föremål för ett krav om återbetalning. Detta gäller i synnerhet då, som i förevarande fall, den aktuella stödordningen har granskats på ett abstrakt sätt. I de ovannämnda förenade målen Sardegna Lines hade sökanden dessutom i själva verket mottagit individuellt stöd. Det rörde sig nämligen om en fördel som hade beviljats genom en rättsakt antagen på grundval av en regional lag, enligt vilken det fanns en vidsträckt befogenhet att företa en skönsmässig bedömning. Denna situation hade vidare blivit föremål för en noggrann genomgång under det formella granskningsförfarandet.
- 35 Omständigheterna i förevarande fall skiljer sig även från dem som var föremål för prövning i domstolens dom av den 29 april 2004 i mål C-298/00 P, Italien mot kommissionen (REG 2004, s. I-4087) (nedan kallad domen i målet Alzetta), eftersom kommissionen i förevarande mål inte kände till det exakta antalet mottagare av det aktuella stödet eller deras identitet, inte hade tillgång till alla relevanta upplysningar och inte kände till de stödbelopp som beviljats i varje enskilt fall. I förevarande fall tillämpas den treåriga befrielsen från bolagsskatt dessutom automatiskt, medan det stöd som var i fråga i det ovannämnda målet Alzetta hade beviljats genom en senare rättsakt.

- 36 I motsats till vad sökanden har påstått är det, vid prövningen av huruvida talan kan tas upp till sakprövning, inte det faktum att kommissionen har haft kännedom om ett företags identitet som är av betydelse, utan det faktum att kommissionen har varit uppmärksam på sådana utmärkande omständigheter i det aktuella fallet som kan motivera en individuell granskning. I det angripna beslutet har kommissionen emellertid angett att den inte har mottagit några uppgifter till styrkande av att de ifrågavarande åtgärderna, med avseende på sökanden, inte skulle utgöra stöd eller att de skulle utgöra befintligt stöd eller stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden.
- 37 Under alla omständigheter har kommissionen hävdat att varken deltagande i det formella granskningsförfarandet enligt artikel 88.2 EG eller kravet om återbetalning i det angripna beslutet utgör tillräckliga omständigheter för att sökanden ska kunna individualiseras. Eftersom en talan som väckts av en potentiell stödmottagare enligt en stödordning som anmälts inte kan tas upp till sakprövning enligt artikel 230 EG bör detsamma gälla för en talan som väckts av en stödmottagare enligt en stödordning som inte anmälts.
- 38 Det skulle slutligen inte strida mot principen om ett effektivt domstolsskydd om sökandens talan avvisades i förevarande fall, eftersom de rättsmedel som föreskrivs i artiklarna 241 EG och 234 EG är tillräckliga (domstolens dom av den 25 juli 2002 i mål C-50/00 P, Unión de Pequeños Agricultores mot rådet, REG 2002, s. I-6677).
- 39 Sökanden har påstått att bolaget är personligen berört av den del av det angripna beslutet som avser den treåriga befrielsen från bolagsskatt. Sökanden är nämligen ett bolag enligt lag nr 142/90, det vill säga ett företag som omfattas av den aktuella stödordningen och som har åtnjutit den treåriga befrielsen från bolagsskatt som är föremål för krav om återbetalning.
- 40 Intervenienten har i huvudsak anslutit sig till sökandens ståndpunkt och de flesta av sökandens argument.

Förstainstansrättens bedömning

- 41 Enligt artikel 230 fjärde stycket EG får en fysisk eller juridisk person endast väcka talan mot ett beslut riktat till en annan person om det berör honom direkt och personligen.
- 42 Det utgör fast rättspraxis att en annan fysisk eller juridisk person än den person till vilken ett beslut är riktat endast kan påstå sig vara personligen berörd av detta beslut om beslutet angår denne på grund av vissa egenskaper som är utmärkande för denna person eller på grund av en faktisk situation som särskiljer denna person i förhållande till alla andra personer och därigenom försätter personen i fråga i en ställning som motsvarar den som gäller för en person till vilken ett beslut är riktat (domstolens dom av den 15 juli 1963 i mål 25/62, Plaumann mot kommissionen, REG 1963, s. 197, s. 223, svensk specialutgåva, volym 1, s. 181, och av den 2 april 1998 i mål C-321/95 P, Greenpeace Council m.fl. mot kommissionen, REG 1998, s. I-1651, punkterna 7 och 28).
- 43 Domstolen har i enlighet härmed slagit fast att ett företag i princip inte kan väcka talan om ogiltigförklaring av ett beslut av kommissionen att förbjuda en stödordning till förmån för en viss sektor om det enbart berörs av detta beslut på grund av att det är verksamt inom sektorn i fråga och eventuellt kan erhålla stöd enligt nämnda stödordning. Med avseende på en sökande framstår nämligen ett sådant beslut som en åtgärd med allmän giltighet som är tillämplig på objektivet bestämda situationer och medför rättsverkningar för en allmänt och abstrakt angiven personkrets (se domstolens dom av den 2 februari 1988 i de förenade målen 67/85, 68/85 och 70/85, Van der Kooy m.fl. mot kommissionen, REG 1988, s. 219, punkt 15, svensk specialutgåva, volym 9, s. 305, och domen i det ovan i punkt 35 nämnda målet Alzetta, punkt 37 och där angiven rättspraxis).
- 44 Domstolen har emellertid i domen i de ovan i punkt 34 nämnda förenade målen Sardegna Lines, punkterna 34 och 35, även fastslagit att eftersom företaget Sardegna Lines inte enbart berördes av det beslut som var i fråga i det målet i egenskap av företag inom sjöfartsnäringsen på Sardinien, vilket kunde komma i fråga för stödordningen för redare på Sardinien, utan även i egenskap av stödmottagare som verkligen hade beviljats individuellt stöd i enlighet med denna stödordning och vilket kommissionen hade beslutat skulle återbetalas, var företaget personligen berört av

beslutet, och dess talan mot detta kunde således tas upp till sakprövning (se även, för ett liknande resonemang, domen i det ovan i punkt 35 nämnda målet Alzetta, punkt 39).

45 Det ska följaktligen undersökas huruvida sökanden är en stödmottagare som verkligen har beviljats individuellt stöd i enlighet med en stödordning till förmån för en viss sektor, vilket stöd ska återkrävas enligt kommissionens beslut (se, för ett liknande resonemang, förstainstansrättens dom av den 20 september 2007 i mål T-136/05, *Salvat père & fils m.fl. mot kommissionen*, REG 2007, s. II-4063, punkt 70).

46 Förstainstansrätten påpekar för det första att det följer av sökandens svar på rättsens skriftliga frågor på detta område att sökanden faktiskt är en stödmottagare som verkligen har beviljats ett individuellt stöd i enlighet med den aktuella stödordningen. Sökanden har nämligen påstått sig ha åtnjutit den treåriga befrielsen från bolagsskatt under åren 1996–1999. Detta påstående har inte bestritts av Republiken Italien.

47 Det framgår dessutom av artikel 3 i det angripna beslutet att kommissionen har beslutat att stödet i fråga ska återkrävas.

48 Härav följer att sökanden är personligen berörd av det angripna beslutet.

49 Förstainstansrätten finner att sökanden måste anses vara direkt berörd av det angripna beslutet, eftersom Republiken Italien enligt artikel 3 i detta beslut förpliktas vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att från stödmottagarna återkräva det stöd som beviljats enligt de stödordningar som avses i artikel 2 i beslutet och som olagligen redan utbetalats till stödmottagarna, och eftersom sökanden har mottagit stödet och kommer att bli tvungen att återbetala det (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovan i punkt 45 nämnda målet *Salvat père & fils m.fl. mot kommissionen*, punkt 75).

50 Av samtliga ovan angivna omständigheter följer att förevarande talan kan tas upp till sakprövning såvitt avser den del av det angripna beslutet som rör den treåriga befrielsen från bolagsskatt.

Prövning i sak

51 Sökanden har till stöd för sin talan åberopat följande fem grunder:

- Kommissionen har åsidosatt artiklarna 87.1 EG och 253 EG genom att kvalificera den treåriga befrielsen från bolagsskatt som statligt stöd.
- Kommissionen har åsidosatt artiklarna 88.1 EG och 253 EG genom att kvalificera den treåriga befrielsen från bolagsskatt som nytt stöd.
- Kommissionen har åsidosatt artiklarna 87.3 c EG och 253 EG.
- Kommissionen har felaktigt ansett att den ifrågavarande åtgärden utgör ett åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen och principen om etableringsfrihet och har i detta avseende lämnat en bristfällig motivering.
- Kommissionens beslut om återkrav är rättsstridigt.

Den första grunden: Huruvida kommissionen har åsidosatt artiklarna 87.1 EG och 253 EG genom att kvalificera den treåriga befrielsen från bolagsskatt som statligt stöd

Parternas argument

52 Sökanden har inom ramen för denna grund gjort gällande att den treåriga befrielsen från bolagsskatt inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG. Denna grund kan delas upp i tre delgrunder, det vill säga att kommissionens utredning är bristfällig, att det inte föreligger någon snedvridning av konkurrensen och att handeln mellan medlemsstaterna inte påverkas.

— Den första delgrunden: Huruvida kommissionens utredning är bristfällig

53 Sökanden har inledningsvis hävdad att den utredning som ligger till grund för det angripna beslutet generellt sett är bristfällig när det gäller fastställandet av de risker som den treåriga befrielsen från bolagsskatt på de olika marknaderna för lokala offentliga tjänster skulle kunna medföra för konkurrensen. Till skillnad från kommissionen anser sökanden att det inte finns en ”global marknad för lokala offentliga tjänster” och att kommissionen borde ha företagit en marknadsanalys för varje vara och/eller för varje geografiskt område. Kommissionen skulle härigenom ha kunnat bedöma vilken inverkan den treåriga befrielsen från bolagsskatt har på varje enskild marknad. Marknaden för koncessioner avseende lokala offentliga tjänster, vilken nämns i skäl 68 i det angripna beslutet, skiljer sig från marknaden för offentliga tjänster. Sökanden har även gjort gällande att beslutet är bristfälligt motiverat, eftersom kommissionen har valt att endast företa en allmän och abstrakt granskning.

54 Sökanden har även åberopat kommissionens beslut 98/182/EG av den 30 juli 1997 om stöd som beviljats av regionen Friuli-Venezia Giulia (Italien) till företag som utför godstransporter på väg i regionen (EGT L 66, 1998, s. 18). I detta beslut kvalificerades nämligen den ordning som införts genom nationell lagstiftning som statligt stöd endast med avseende på vissa sektorer. Visst stöd ansågs även, utifrån de stödmottagande företagens verksamhet, som förenligt med den gemensamma marknaden. Detta beslut

visar att det är möjligt att företa en fördjupad analys av situationen inom de olika sektorer som omfattas av en sektorsövergripande stödordning.

55 Kommissionen har påpekat att den var tvungen att företa en generell och abstrakt granskning, eftersom det i förevarande fall rör sig om en stödordning. Dessutom har de italienska myndigheterna inte upplyst kommissionen närmare om vilka av de aktuella tjänsterna som inte var konkurrensutsatta på gemenskapsnivå.

— Den andra delgrunden: Huruvida det inte föreligger någon snedvridning av konkurrensen

56 Sökandens argumentation bygger på tre huvudargument.

57 För det första har sökanden gjort gällande att bolagen enligt lag nr 142/90 inte är verksamma på konkurrensutsatta marknader och att den treåriga skattebefrielse som de åtnjöt således inte kunde snedvrída konkurrensen på marknaderna för lokala offentliga tjänster.

58 Elsektorn liberaliserades först år 1999 genom införlivandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el (EGT L 27, 1997, s. 20). Före den 31 december 1999 bedrev sökanden i övrigt ingen verksamhet på marknaden för slutkonsumenter som fritt kunde välja energileverantör. Marknaden för distribution av elektricitet var inte heller konkurrensutsatt, eftersom de lagbestämmelser som reglerade tillhandhållandet av dessa tjänster medförde att det förelåg monopol för varje enskilt geografiskt område.

- 59 Marknaden för distribution av gas liberaliserades först år 2000 genom införlivandet i Italien av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG av den 22 juni 1998 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (EGT L 204, s. 1).
- 60 Kommissionen borde i förevarande fall ha intagit samma ståndpunkt som i dess beslut 98/693/EG av den 1 juli 1998 om det spanska stödprogrammet för anskaffning av industriella fordon, Plan Renove Industrial (augusti 1994–december 1996) (EGT L 329, s. 23). I detta beslut slog kommissionen fast att åtgärderna inte utgjorde statligt stöd, eftersom det inte förelåg någon konkurrens.
- 61 För det andra har sökanden anfört att det angripna beslutet vilar på en felaktig bedömning av de faktiska omständigheterna när det gäller möjligheten för bolagen enligt lag nr 142/90 att bedriva verksamhet på marknader utanför referenskommunens geografiska behörighetsområde.
- 62 Bolagen enligt lag nr 142/90 har inte fritt kunnat tillhandahålla lokala offentliga tjänster i andra kommuner. Beviljande av en direkt koncession förutsätter nämligen att det träffas ett avtal mellan dessa kommuner och den kommun som kontrollerar det aktuella bolaget enligt lag nr 142/90. Dessutom uppställs ett allmänt villkor som innebär att avtalet ska tillgodose ursprungskommunens intressen.
- 63 Under alla omständigheter har sökanden anfört att bolaget inte deltog i något anbudsförfarande avseende lokala offentliga tjänster inom andra geografiska områden under den period då den treåriga befrielsen från bolagsskatt var tillämplig. Sökanden har således inte gynnats i förhållande till andra företag som inte åtnjöt samma behandling. Sökanden har tillagt att alla företag som var verksamma inom dessa sektorer innehade exklusiva koncessioner med lång varaktighet.

- 64 För det tredje har sökanden hävdats att även om bolagen enligt lag nr 142/90 är aktiebolag med offentligt majoritetsaktieinnehav, och således har inspirerats av de kriterier som gäller för privata företag, har de bildats endast i syfte att säkerställa tillhandahållandet av lokala offentliga tjänster. Deras verksamhetsområde är således begränsat till lokala offentliga tjänster. Det är följaktligen oberättigat att, som kommissionen har gjort, hävda att medan de speciella kommunala företagen endast kunde bedriva verksamhet på marknaderna för lokala offentliga tjänster så stod det bolagen enligt lag nr 142/90 fritt att bedriva verksamhet på andra marknader. Den verksamhet som bedrivs av bolagen enligt lag nr 142/90 har i huvudsak samma innehåll och syfte som den verksamhet som bedrevs av de speciella kommunala företagen. Sökanden har närmare anfört att bolaget, till och med år 1999, endast bedrev verksamhet inom den monopolistiska gas- och elsektorn och att bolaget inte var aktivt inom telekommunikationssektorn förrän efter år 1999.
- 65 Enligt sökanden har bolagen enligt lag nr 142/90 inte deltagit i anbudsförfaranden avseende offentliga tjänster, eftersom de har bildats i syfte att tillhandahålla sådana tjänster. Härav följer, enligt vad sökanden har anfört, att kommissionens argument att det föreligger konkurrens när det gäller tilldelning av kontrakt inte är övertygande, eftersom det inte fanns någon konkurrensutsatt marknad för offentliga tjänster.
- 66 I dom nr 4989 som meddelades av Corte suprema di cassazione, i utökad sammansättning, den 6 maj 1995, och som kommissionen citerat i fotnot 61 (skäl 92) i det angripna beslutet, slogs det endast fast att bolagen enligt lag nr 142/90 är av privaträttslig art. Domstolen uttalade sig härvid inte om bolagens möjlighet att fritt driva verksamhet på olika marknader. I domen slogs det även fast att beslutet att bilda ett bolag enligt lag nr 142/90 innebär att detta bolag automatiskt och med ensamrätt anförtros de lokala offentliga tjänsterna.
- 67 Under alla omständigheter utgör det inte i sig ett åsidosättande av konkurrensbestämmelserna att ett företag använder vinster som härrör från ett exklusivt tillhandahållande av en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse för att utöka sin verksamhet till en angränsande konkurrensutsatt marknad. Möjligheten för bolagen enligt lag nr 142/90 att bedriva verksamhet på andra marknader är följaktligen inte ett argument för att den treåriga befrielsen från bolagsskatt ska kvalificeras som statligt stöd.

- 68 När det gäller artikel 253 EG har sökanden framhållit att motiveringsskyldigheten är särskilt viktig inom området statligt stöd i allmänhet och att den blir absolut nödvändig när, såsom i förevarande fall, ett stort antal privatpersoner ges en skattelättnad genom statliga åtgärder. Kravet på en tillräcklig motivering gör sig dessutom i ännu högre grad gällande då det, som i förevarande fall, rör sig om särskilda marknader, såsom marknaderna för lokala offentliga tjänster, där det ibland råder en monopolsituation.
- 69 Sökanden har hävdad att det visserligen kan vara överflödigt att undersöka de konkreta konkurrensvillkoren när det gäller normala industriella och kommersiella sektorer, men att detta inte gäller för sektorer som till stor del är reglerade och förbehållna särskilda företag, såsom sektorn för lokala offentliga tjänster i Italien under 1990-talet.
- 70 När det gäller den konkurrensbegränsande verkan av den treåriga befrielsen från bolagsskatt på andra marknader har kommissionen inte visat att konkurrensen potentiellt eller faktiskt har snedvridits. Kommissionen har inte heller närmare beskrivit de relevanta marknaderna eller visat att den påstådda snedvridningen beror på den treåriga befrielsen från bolagsskatt. Kommissionen har endast rent allmänt hänvisat till "andra produktmarknader där handel inom gemenskapen förekommer" och till "andra sektorer än sektorn för så kallade lokala offentliga tjänster" (skäl 74 i det angripna beslutet). Kommissionen borde emellertid ha företagit en mer omfattande och fullständig analys av hur den treåriga befrielsen från bolagsskatt inverkar på konkurrensen i andra sektorer.
- 71 Det angripna beslutet är även otillräckligt motiverat på den grunden att kommissionen, utan att ange skälen härför, har gjort åtskillnad mellan å ena sidan bolag enligt lag nr 142/90 och å andra sidan kommunala företag som utgör juridiska personer, som tillhör samma lokala organ och som omfattas av den treåriga befrielsen från bolagsskatt.

72 Intervenienten har i huvudsak anslutit sig till sökandens ståndpunkt och argument avseende åsidosättandet av artikel 87 EG.

73 Kommissionen har bestritt alla de argument som sökanden har åberopat.

— Den tredje delgrunden: Huruvida handeln mellan medlemsstaterna inte påverkas

74 Sökanden har i huvudsak gjort gällande att handeln mellan medlemsstaterna inte påverkas i förevarande fall, och den har i detta hänseende åberopat att de lokala offentliga tjänsterna direkt har anförtratts bolagen enligt lag nr 142/90. Urvalsförfaranden organiserades endast för de geografiska områden där inget av de kommunala företagen eller bolagen enligt lag nr 142/90 bedrev verksamhet. Sökanden har förkastat kommissionens argument att själva förekomsten av den treåriga befrielsen från bolagsskatt har skapat ett incitament för kommunerna att direkt anförtra bolagen enligt lag nr 142/90 de lokala offentliga tjänsterna i stället för att organisera anbudsförfaranden. Sökanden har däremot hävdats att ingen kommun skulle medverka till bildandet av bolag enligt lag nr 142/90 i ett sådant fall där den inte direkt skulle kunna tilldela sådana bolag offentliga tjänster genom koncession. I motsatt fall skulle kommunerna nämligen utsätta sig för risken att "deras" bolag enligt lag nr 142/90 måste konkurrera med andra näringsidkare i ett anbudsförfarande.

75 Sökanden har vidare hänvisat till kommissionens meddelande av den 20 september 2000 om tjänster i allmänhetens intresse i Europa (EGT C 17, 2001, s. 4), i vilket kommissionen har uttalat att konkurrensbestämmelserna endast är tillämpliga i de fall då den aktuella verksamheten kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. Det framgår exempelvis av punkt 32 i meddelandet att huvudregeln är att en verksamhet som bara påverkar marknaden i ringa omfattning, som många tjänster i allmänhetens intresse som endast utförs på lokal nivå, normalt inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Kommissionen har emellertid inte angett skälen till att förevarande fall avviker från denna huvudregel.

- 76 Sökanden anser att kommissionen i det angripna beslutet inte tillräckligt har motiverat sin bedömning av verkan av den treåriga befrielsen från bolagsskatt på handeln mellan medlemsstaterna. Kommissionen har nämligen inte hänvisat till de specifika villkoren för var och en av marknaderna för lokala offentliga tjänster, utan endast påstått att ”det inte kan uteslutas att själva förekomsten av ett stöd till förmån för bolagen enligt lag nr 142/90 har skapat ett incitament för kommunerna att anförtro tjänsterna direkt i stället för genom koncessioner enligt öppna förfaranden”.
- 77 Intervenienten har i huvudsak anslutit sig till sökandens ståndpunkt avseende åsidosättandet av artikel 87 EG.
- 78 Kommissionen anser att handeln mellan medlemsstaterna påverkas i förevarande fall och att det angripna beslutet är tillräckligt motiverat i detta hänseende.

Förstainstansrättens bedömning

- 79 För att en åtgärd ska anses utgöra stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG krävs att alla villkor i nämnda bestämmelse är uppfyllda. För det första måste det röra sig om en statlig åtgärd eller en åtgärd som vidtas med hjälp av statliga medel. För det andra måste denna åtgärd kunna påverka handeln mellan medlemsstaterna. För det tredje ska det vara fråga om en selektiv fördel. För det fjärde ska åtgärden snedvrída eller hota att snedvrída konkurrensen (domstolens dom av den 24 juli 2003 i mål C-280/00, Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg, REG 2003, s. I-7747, nedan kallad domen i målet Altmark, punkterna 74 och 75 och där angiven rättspraxis, och av den 3 mars 2005 i mål C-172/03, Heiser, REG 2005, s. I-1627, punkt 27).
- 80 I föreliggande fall har sökanden i huvudsak bestritt att den treåriga befrielsen från bolagsskatt ska kvalificeras som statligt stöd. Bolaget har hävdatt att kommissionen borde ha företagit en analys för varje enskild marknad och att två av de fyra villkor som

anges i artikel 87.1 EG, avseende påverkan på handeln mellan medlemsstaterna och inverkan på konkurrensen, inte är uppfyllda. Det angripna beslutet innehåller dessutom, enligt sökanden, en bristfällig eller otillräcklig motivering avseende prövningen av dessa två villkor.

— Den första delgrunden: Huruvida kommissionens utredning är bristfällig

81 Förstainstansrätten konstaterar att den ifrågavarande åtgärden omfattar en specifik kategori av företag, nämligen bolagen enligt lag nr 142/90, och att vara ett sådant bolag är det enda villkor som krävs för att kunna omfattas av denna ordning.

82 Förstainstansrätten konstaterar även att tillämpningen av den treåriga befrielsen från bolagsskatt inte är begränsad till särskilda tjänster och att de företag som omfattas av nämnda ordning inte bedriver verksamhet enbart inom sektorn för offentliga tjänster. Det är nämligen fråga om en enda stödordning och inte olika stödordningar som är indelade efter verksamhet eller relevant marknad.

83 Härav följer att kommissionen, mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i förevarande fall, inte var skyldig att företa en granskning av varje sektor för sig för att bedöma verkningarna av den treåriga befrielsen från bolagsskatt.

84 När det gäller hänvisningen till beslut 98/182 kan det konstateras att det i förevarande fall är fråga om många olika sektorer, medan det ärende som avgjordes genom nämnda beslut avsåg en enda sektor.

85 När det gäller påståendet att marknaden för koncessioner skiljer sig från marknaden för offentliga tjänster konstaterar förstainstansrätten att de lokala myndigheterna, för att säkerställa de offentliga tjänsterna, kan använda sig av koncessionen som rättsligt instrument och att marknaden för koncessioner inom denna sektor är öppen för gemenskapskonkurrens och omfattas av bestämmelserna i EG-fördraget.

86 Förstainstansrätten konstaterar slutligen, vad gäller påståendet om bristfällig motivering, att kommissionen i skälen 42–45 i det angripna beslutet har angett skälen till att den företog en allmän och abstrakt granskning av den aktuella ordningen.

87 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte vinna bifall såvitt avser denna grundns första del.

— Den andra och den tredje delgrunden: Huruvida det inte föreligger någon snedvridning av konkurrensen och huruvida handeln mellan medlemsstaterna inte påverkas

88 När det gäller det andra och det fjärde villkoret som nämns i punkt 79 i denna dom, erinrar förstainstansrätten om att kommissionen, när den bedömer om dessa två villkor är uppfyllda, inte behöver styrka att stödet verkligen påverkar handeln mellan medlemsstaterna och faktiskt snedvrider konkurrensen, utan endast pröva huruvida det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrider konkurrensen (se domstolens dom av den 15 december 2005 i mål C-148/04, Unicredito Italiano, REG 2005, s. I-11137, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

89 Vidare kan kommissionen, när det gäller en stödordning, begränsa sig till att undersöka egenskaperna hos den ifrågavarande ordningen för att i beslutsskälerna bedöma om ordningen på grund av de villkor som föreskrivs i denna huvudsakligen gynnar företag som deltar i handeln mellan medlemsstaterna (domstolens dom av den 7 mars 2002, i mål C-310/99, Italien mot kommissionen, REG 2002, s. I-2289).

- 90 Vidare kan allt stöd som lämnas till ett företag som är verksamt på den gemensamma marknaden snedvrída konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna (se förstainstansrättens dom av den 6 mars 2002 i de förenade målen T-92/00 och T-103/92, *Diputación Foral de Álava mot kommissionen*, REG 2002, s. II-1385, punkt 72 och där angiven rättspraxis).
- 91 Det finns därvid inte någon gräns eller procentsats under vilken man kan anse att handeln mellan medlemsstaterna inte påverkas. Ett relativt litet stöd eller ett relativt litet stödmottagande företag innebär inte att det omedelbart kan uteslutas att handeln mellan medlemsstaterna påverkas (domstolens dom av den 21 mars 1990 i mål C-142/87, *Belgien mot kommissionen*, kallat *Tubemeuse*, REG 1990, s. I-959, punkt 43, svensk specialutgåva, volym 10, s. 369, och av den 14 september 1994 i de förenade målen C-278/92–C-280/92, *Spanien mot kommissionen*, REG 1994, s. I-4103, punkt 42, samt domen i det ovan i punkt 79 nämnda målet *Altmark*, punkt 81).
- 92 Domstolen har vidare angett att det inte alls kan uteslutas att ett offentligt stöd som beviljas ett företag som endast tillhandahåller lokala eller regionala trafik tjänster och som inte tillhandahåller några trafik tjänster utanför sin ursprungsstat ändå kan påverka handeln mellan medlemsstaterna i den mening som avses i artikel 87.1 EG. När en medlemsstat beviljar offentligt stöd till ett företag, kan nämligen detta företags tillhandahållande av trafik tjänster komma att upprätthållas eller ökas, med följden att möjligheterna för företag som är etablerade i andra medlemsstater att tillhandahålla sina trafik tjänster på marknaden i denna stat minskas (domen i det ovan i punkt 79 nämnda målet *Altmark*, punkterna 77 och 78).
- 93 När det inledningsvis gäller villkoret om påverkan på konkurrensen konstaterar förstainstansrätten följande. Även om sökanden visserligen har gjort gällande att bolagen enligt lag nr 142/90 inte är verksamma på konkurrensutsatta marknader – varvid sökanden främst har hänvisat till sina egna verksamhetssektorer – har sökanden inte åberopat någon bevisning som med giltig verkan stöder påståendet att sektorerna för lokala offentliga tjänster inte var konkurrensutsatta vid den aktuella tidpunkten. Det erinras om att det i förevarande fall är fråga om en enda stödordning som omfattar en mängd sektorer och inte olika stödordningar som var och en rör en specifik sektor.

- 94 Det förhållandet att den ifrågavarande stödordningen enbart är tillämplig på bolag enligt lag nr 142/90, oberoende av deras verksamhet, och den omständigheten att dessa företag faktiskt är verksamma inom olika ekonomiska sektorer, däribland sådana som är konkurrensutsatta, är, enligt vad som redan angetts i punkterna 81–83 i denna dom, tillräckliga för att slå fast att den ifrågavarande åtgärden i sig kan påverka konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna.
- 95 Förstainstansrätten påpekar i enlighet med vad som angetts i skälen 73 och 84 i det angripna beslutet att vissa av de berörda sektorerna, såsom sektorn för läkemedelsprodukter, avfallssektorn samt gas-, el- och vattensektorn, redan var utsatta för viss konkurrens vid tidpunkten för de ifrågavarande åtgärdernas ikraftträdande.
- 96 Dessutom är verksamheten för bolagen enligt lag nr 142/90 inte begränsad till sektorn för lokala offentliga tjänster. Den ifrågavarande åtgärden kan följaktligen underlätta för bolagen enligt lag nr 142/90 att expandera på andra konkurrensutsatta marknader, vilket således medför en snedvridande verkan även inom andra sektorer än lokala offentliga tjänster. Det framgår härvid av lag nr 142/90, såsom den tolkats av Corte suprema di cassazione (högsta kassationsdomstol i Italien) i dom av den 6 maj 1995 i mål nr 4989 och av Consiglio di Stato (högsta förvaltningsdomstol i Italien) i dom av den 3 september 2001 i mål nr 4586, att bolag enligt lag nr 142/90 har möjlighet att agera inom andra geografiska områden såväl i Italien som i andra länder och på andra områden än på området för offentliga tjänster som fastställts i bolagsordningen, med undantag för det fall då detta i betydande omfattning skulle avhända dem tillgångar och medel och kunna leda till skada för referenskommunen.
- 97 Sökandens bolagsordning har samma innehåll. Det framgår nämligen av bolagsordningen att sökanden kan ha sitt säte i samt etablera representationskontor, dotterbolag och filialer i Italien och i andra länder. Det framgår även av denna bolagsordning att verksamhetsföremålet omfattar ett vidsträckt verksamhetsområde. Det anges även att sökanden kan förvärva kapitalandelar och intressen i andra bolag eller företag, såväl italienska som utländska, med ett liknande, besläktat eller kompletterande verksamhetsföremål.

- 98 När det gäller sökandens argument att konkurrensbestämmelserna inte i sig utgör hinder för att de vinster som härrör från tillhandahållandet av offentliga tjänster kan användas för att utöka en verksamhet till en annan marknad påpekar förstainstansrätten att en verklig inverkan på konkurrensen inte kan uteslutas om ett bolag, som har mottagit statligt stöd och följaktligen har kunnat öka sin vinst, utökar sin verksamhet till en annan konkurrensutsatt marknad.
- 99 Förstainstansrätten konstaterar slutligen, i likhet med kommissionen, att i de sektorer inom vilka bolagen enligt lag nr 142/90 är verksamma konkurrerar företagen om koncessionerna på lokala offentliga tjänster i de olika kommunerna, och marknaden för dessa koncessioner utgör en konkurrensutsatt marknad (skälen 67 och 68 i det angripna beslutet). Det saknar betydelse att sökanden inte deltog i något anbudsförfarande avseende lokala offentliga tjänster inom andra geografiska områden under den period då den treåriga befrielsen från bolagsskatt tillämpades.
- 100 Argumentet att det inte förelåg någon konkurrens och att handeln mellan medlemsstaterna således inte påverkades, eftersom de aktuella tjänsterna i själva verket direkt tilldelades bolagen enligt lag nr 142/90 kan inte godtas. För det första påverkar en direkt tilldelning inte konstaterandet i ovanstående punkter att den relevanta marknaden kännetecknades av åtminstone en viss konkurrens. För det andra tycks argumentet snarare visa på den inskränkande verkan som den ifrågavarande åtgärden har på konkurrensen och inte på en avsaknad av konkurrens på den relevanta marknaden. Det kan nämligen inte, såsom kommissionen framhöll i skäl 71 i det angripna beslutet, uteslutas att själva förekomsten av stödet till bolag enligt lag nr 142/90 har skapat ett incitament för kommunerna att anförtro tjänsterna direkt till dessa bolag i stället för genom koncessioner enligt öppna förfaranden.
- 101 När det särskilt gäller frågan huruvida de ifrågavarande åtgärderna har snedvridit eller hotat att snedvrیدا den konkurrens som förelåg på marknaden, konstaterar förstainstansrätten följande. De ifrågavarande åtgärderna har förbättrat konkurrens-läget för bolagen enligt lag nr 142/90 i förhållande till alla andra italienska eller utländska företag som är verksamma på den relevanta marknaden. Såsom kommissionen med rätta påpekade i skäl 62 i det angripna beslutet, hamnar de företag som har en annan rättslig form än aktiebolag och vars aktiemajoritet inte innehas av lokala

offentliga organ i en ogynnsam situation när de vill delta i ett anbudsförfarande avseende tillhandahållandet av en viss tjänst inom ett visst geografiskt område.

- 102 Av det föregående följer att den ifrågavarande åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen i den mening som avses i artikel 87.1 EG.
- 103 När det sedan gäller villkoret om påverkan på handeln mellan medlemsstaterna, erinrar förstainstansrätten inledningsvis om att det förhållandet att bolagen enligt lag nr 142/90 ensamma är verksamma på den nationella marknaden eller inom deras geografiska ursprungsområde inte har någon avgörande betydelse. Handeln mellan medlemsstater påverkas av den ifrågavarande åtgärden när möjligheterna minskar för företag som är etablerade i andra medlemsstater att tillhandahålla sina tjänster på den italienska marknaden (se ovan punkt 92).
- 104 Kommissionen gjorde således en riktig bedömning när den i skäl 70 i det angripna beslutet konstaterade att den ifrågavarande åtgärden kunde skapa ett hinder för utländska företag som ville etablera sig eller sälja sina tjänster i Italien och att den således påverkade handeln mellan medlemsstaterna i den mening som avses i artikel 87.1 EG.
- 105 Den ifrågavarande åtgärden missgynnar nämligen utländska företag som deltar i anbudsförfaranden för lokala koncessioner avseende offentliga tjänster i Italien. De offentliga företag som åtnjuter stöd enligt den ifrågavarande ordningen kan nämligen erbjuda konkurrenskraftigare priser än konkurrenterna i Italien eller inom gemenskapen, som inte åtnjuter sådant stöd. Vidare gör den ifrågavarande åtgärden det mindre attraktivt för företag i andra medlemsstater att investera i sektorn för lokala offentliga tjänster i Italien (exempelvis genom förvärv av aktiemajoriteten), eftersom de företag som förvärvas inte skulle komma i åtnjutande av (eller skulle kunna förlora) stödet enligt den ifrågavarande åtgärden till följd av de nya aktieägarnas sammansättning (skäl 69 i det angripna beslutet).

- 106 När det gäller påståendet om bristfällig motivering av det angripna beslutet med avseende på dessa två villkor gör förstainstansrätten följande bedömning. Kommissionen har, i skälen 62–64, 69, 73 och 74 i det angripna beslutet, på ett kortfattat men tydligt sätt, redogjort för skälen för sin slutsats att den treåriga befrielsen från bolagsskatt kunde snedvrída konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna. Som redan har påpekats är kommissionen för övrigt inte skyldig att visa vilken faktisk verkan det stöd som redan beviljats har haft (domstolens dom av den 14 februari 1990 i mål C-301/87, Frankrike mot kommissionen, REG 1990, s. I-307, punkt 33; svensk specialutgåva, volym 10, s. 303).
- 107 Av det ovanstående följer att kvalificeringen av den treåriga befrielsen från bolagsskatt som statligt stöd i det angripna beslutet inte är felaktig och att talan således inte kan vinna bifall såvitt avser denna grunds andra och tredje delar.
- 108 Talan kan följaktligen inte vinna bifall på någon del av denna grund.

Den andra grunden: Huruvida kommissionen har åsidosatt artiklarna 88.1 EG och 253 EG genom att kvalificera den treåriga befrielsen från bolagsskatt som nytt stöd

Parternas argument

- 109 Sökanden har i andra hand gjort gällande att den treåriga befrielsen från bolagsskatt utgör ett befintligt stöd och att kommissionen således åsidosatte artikel 88.1 EG och 88.2 EG när den antog det angripna beslutet.

- 110 Sökanden har hävdad att befrielsen från inkomstskatt gällde innan EG-fördraget trädde i kraft. Denna befrielse gällde nämligen för kommunala företag och specialföretag sedan början av 1900-talet och förlängdes till förmån för bolag enligt lag nr 142/90 i form av en treårig befrielse från bolagsskatt.
- 111 Till ytterligare stöd för sin argumentation har sökanden hänvisat till domstolens dom av den 9 augusti 1994 i mål C-44/93, *Namur-Les assurances du crédit* (REG 1994, s. I-3829), punkt 33, och förstainstansrättens dom av den 30 april 2002 i de förenade målen T-195/01 och T-207/01, *Government of Gibraltar mot kommissionen* (REG 2002, s. II-2309). Enligt sökanden framgår det av dessa domar att kommissionen är skyldig att granska de nya aspekterna av en ändrad stödordning. I förevarande fall har den verksamhet som bedrivs av de företag som anförtrotts tillhandahållandet av offentliga tjänster emellertid inte ändrats. Sökanden har nämligen anfört att lag nr 142/90 syftar till att ge de lokala myndigheterna möjlighet att organisera sina egna lokala tjänster genom att använda någon annan juridisk form än kommunala företag.
- 112 Enligt sökanden är den motivering som det angripna beslutet innehåller ologisk och motsägelsefull. Å ena sidan erkände kommissionen nämligen, inom ramen för granskningen av befrielsen från avgift på överföringar, att de kommunala företagen och bolagen enligt lag nr 142/90 i huvudsak utgör samma ekonomiska enhet. Å andra sidan fann kommissionen, i samband med bedömningen av den treåriga befrielsen från bolagsskatt, att bolagen enligt lag nr 142/90 utgör enheter som i ekonomiskt och materiellt hänseende skiljer sig från kommunerna. Kommissionen konstaterade i det angripna beslutet att befrielsen från avgift på överföringar inte utgjorde statligt stöd. Kommissionen borde emellertid ha kommit fram till att inte heller den treåriga befrielsen från bolagsskatt utgjorde statligt stöd, eftersom villkoren för att omfattas av denna befrielse var desamma som villkoren för att omfattas av befrielsen från avgift på överföringar.
- 113 Dessutom föreskrivs i artikel 1 b v i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel [88 EG] (EGT L 83, s. 1) att "[n]är vissa åtgärder blir stöd sedan en verksamhet har liberaliserats genom gemenskapslagstiftning, ska sådana åtgärder inte betraktas som befintligt stöd efter det datum som har fastställts för liberalisering". Detta innebär att den treåriga befrielsen från bolagsskatt

för perioden fram till liberaliseringen av de berörda sektorerna inte kan anses utgöra ett nytt stöd, eftersom detta stöd infördes inom sektorer som inte var konkurrensutsatta.

- 114 Mot bakgrund av ovanstående har sökanden även gjort gällande att motiveringen är bristfällig.
- 115 Intervenienten har i huvudsak anslutit sig till sökandens ståndpunkt och argumentation.
- 116 Kommissionen har bestritt denna argumentation med hänvisning till skälen 86–91 i det angripna beslutet. Den har tillagt att slutsatsen i det angripna beslutet har fastställts i artikel 4 i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av förordning nr 659/1999 (EUT L 140, s. 1).

Förstainstansrättens bedömning

- 117 I domen i det ovan i punkt 111 nämnda målet *Namur-Les assurances du crédit*, punkt 13, fastslog domstolen att det följer såväl av innehållet i som målen med bestämmelserna i artikel 88 EG att stöd som förelåg före EG-fördragets ikraftträdande och sådant stöd som rättsenligt har kunnat genomföras i enlighet med villkoren i artikel 88.3 EG samt de villkor som domstolen uppställt i samband med tolkningen av denna artikel i dom av den 11 december 1973 i mål 120/73, *Lorenz* (REG 1973, s. 1471; svensk specialutgåva, volym 2, s. 177), punkterna 4–6, ska anses utgöra befintligt stöd i den mening som avses i artikel 88.1 EG. Åtgärder som syftar till att vidta eller ändra stödåtgärder ska däremot anses utgöra nytt stöd som omfattas av anmälningsskyldigheten i artikel 88.3 EG, varvid det ska beaktas att ändringar kan avse såväl befintligt stöd som inledande planer som anmälts till kommissionen.

- 118 När det gäller befintligt stöd fastställs och tillämpas de regler som följer av rättspraxis i artikel 1 b i förordning nr 659/1999.
- 119 Enligt denna bestämmelse utgör ett befintligt stöd
- i) stöd som fanns innan EG-fördraget trädde i kraft i den berörda medlemsstaten,
 - ii) godkänt stöd, det vill säga stödordningar och individuella stöd som har godkänts av kommissionen eller av rådet,
 - iii) stöd som anses ha godkänts på grund av att kommissionen inte har fattat ett beslut inom en frist på två månader, vilken i princip räknas från och med dagen efter det att en fullständig anmälan har mottagits och utgör den tidsperiod som kommissionen förfogar över för att genomföra en preliminär granskning,
 - iv) stöd för vilket den tioåriga preskriptionstiden på området för återkrav har löpt ut,
 - v) stöd som är att betrakta som befintligt stöd, eftersom det kan fastställas att det inte utgjorde något stöd när det infördes men senare blev ett stöd på grund av utvecklingen av den gemensamma marknaden, utan att medlemsstaten företagit någon ändring. När vissa åtgärder blir stöd sedan en verksamhet har liberaliserats genom gemenskapslagstiftning, ska sådana åtgärder inte betraktas som befintligt stöd efter det datum som har fastställts för liberalisering.

- 120 Vidare följer av artikel 1 c i nämnda förordning att ändringar av befintligt stöd ska anses utgöra nytt stöd.
- 121 I huvudsak innebär åtgärder som vidtas för att införa stöd eller ändra befintligt stöd att det är fråga om nytt stöd. I synnerhet när ändringen påverkar själva det materiella innehållet i den ursprungliga ordningen, omvandlas denna ordning till en ny stödordning. Det är emellertid inte fråga om en sådan materiell ändring när den nya beståndsdelens klart kan särskiljas från den ursprungliga ordningen (domen i de ovan i punkt 111 nämnda förenade målen *Government of Gibraltar*, punkterna 109–111).
- 122 I förevarande fall är det utrett att befrielsen inte omfattas av den andra, den tredje och den fjärde situationen i artikel 1 b i förordning nr 659/1999, enligt vilka en stödåtgärd kan anses utgöra befintligt stöd. Dessa situationer har för övrigt inte heller åberopats av sökanden.
- 123 När det gäller den första av de situationer som anges i artikel 1 b i förordning nr 659/1999, konstaterar förstainstansrätten inledningsvis att den treåriga befrielsen från bolagsskatt infördes genom lagdekret nr 331/93 och lag nr 549/95. År 1990, då lag nr 142/90 införde en reform av de instrument som lagstiftningen erbjuder kommunerna för att organisera tillhandahållandet av lokala offentliga tjänster, däribland möjligheten att bilda bolag med begränsat ansvar med offentligt majoritetsaktieinnehav, föreskrevs inte någon befrielse från inkomstskatt för dessa bolag.
- 124 Alla bolag enligt lag nr 142/90 som bildats mellan år 1990 och den 30 augusti 1993, det vill säga dagen för ikraftträdandet av artikel 66 i lagdekret nr 331/93, var nämligen inkomstskattskyldiga.
- 125 I likhet med vad kommissionen angav i skäl 91 i det angripna beslutet, anser förstainstansrätten att den italienska lagstiftaren följaktligen var tvungen att anta en ny

lagstiftning flera decennier efter EG-fördragets ikraftträdande för att även bolag enligt lag nr 142/90 skulle omfattas av den skatteordning som är tillämplig på de lokala organen.

- 126 Även om det medges att skattebefrielsen för kommunala företag infördes före EG-fördragets ikraftträdande och att den gällde till och med år 1995, skiljer sig bolagen enligt lag nr 142/90 inte desto mindre väsentligt från kommunala företag. En utvidgning av de skattefördelar som förelåg för kommunala företag och specialföretag till att omfatta en ny kategori stödmottagare, såsom bolagen enligt lag nr 142/90, utgör en ändring som kan särskiljas från den ursprungliga ordningen. Såsom angavs i Consiglio di Statos dom i mål nr 4586 av den 3 september 2001 föreligger nämligen rättsliga skillnader mellan bolagen enligt lag nr 142/90 och kommunala företag. Dessa skillnader består bland annat i att de förstnämnda bolagen inte omfattas av samma strikta geografiska begränsning som de sistnämnda och att de förstnämnda bolagens verksamhetsområde är mycket mer vidsträckt. Förstainstansrätten har redan ovan i punkt 96 framhållit att bolagen enligt lag nr 142/90 har möjlighet att agera utanför det geografiska referensområdet, såväl i Italien som i andra länder, och på andra områden än på området för offentliga tjänster som fastställts i bolagsordningen, med undantag för det fall då detta i betydande omfattning skulle avhända dem tillgångar och medel och kunna leda till skada för referenskommunen.
- 127 Även om bolagen enligt lag nr 142/90 följaktligen har efterträtt de kommunala företagen såvitt avser deras rättigheter och skyldigheter, har lagstiftningen som fastställer deras materiella och geografiska verksamhetsområde ändrats väsentligt.
- 128 Förstainstansrätten konstaterar således att den treåriga befrielsen från bolagsskatt, som infördes genom artikel 3.70 i lag nr 549/95 jämförd med artikel 66.14 i lagdekret nr 331/93, inte omfattas av artikel 1 b i i förordning nr 659/1999.
- 129 När det gäller sökandens andra argument, som grundar sig på artikel 1 b v i förordning nr 659/1999, påpekar förstainstansrätten att denna bestämmelse endast kan tillämpas på åtgärder som inte utgjorde stöd vid tidpunkten för åtgärdernas genomförande. Härvid är det således tillräckligt att konstatera att den ifrågavarande åtgärden vidtogs

vid en tidpunkt då marknaderna under alla omständigheter, visserligen med stor sannolikhet i olika grad, var konkurrensutsatta. Förstainstansrätten konstaterar således att den treåriga befrielsen från bolagsskatt inte omfattas av artikel 1 b v i förordning nr 659/1999.

¹³⁰ Av detta skäl anser förstainstansrätten att det inte föreligger någon bristfällig motivering. Det förhållandet att de sektorer inom vilka bolagen enligt lag nr 142/90 är verksamma var utsatta för en viss konkurrens utgjorde grunden för att kommissionen förkastade argumentet att den ifrågavarande åtgärden skulle anses utgöra befintligt stöd (skälen 82–85 i det angripna beslutet).

¹³¹ Vad slutligen gäller den påstådda motsägelsen mellan å ena sidan granskningen av befrielsen från avgift på överföringar, vilken företogs utifrån den omständigheten att de kommunala företagen och bolagen enligt lag nr 142/90 i huvudsak utgör samma ekonomiska enhet, och å andra sidan granskningen av den treåriga befrielsen från bolagsskatt, vilken företogs utifrån den omständigheten att dessa två typer av företag utgör separata enheter i ekonomiskt och materiellt hänseende, gör förstainstansrätten följande bedömning. Kommissionen ansåg, med stöd av uppgifter som lämnats av den italienska regeringen, i det angripna beslutet att den första befrielsen var motiverad med hänsyn till arten och systematiken i det berörda systemet. Utan att det är nödvändigt att pröva huruvida denna bedömning är välgrundad, påpekar förstainstansrätten att det förhållandet att kommissionen eventuellt har gjort ett fel beträffande befrielsen från avgift på överföringar inte innebär att en annan del av det angripna beslutet måste ogiltigförklaras.

¹³² Mot bakgrund av vad som anförts ovan ska den ifrågavarande åtgärden inte anses utgöra befintligt stöd. Talan kan således inte vinna bifall på den andra grunden.

Den tredje grunden: Huruvida kommissionen har åsidosatt artiklarna 87.3 c EG och 253 EG

Parternas argument

- ¹³³ Sökanden har hävdad att kommissionen gjorde en oriktig bedömning när den inte ansåg att den ifrågavarande åtgärden utgjorde ett statligt stöd som var förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.3 c EG.
- ¹³⁴ Sökanden har anfört att den treåriga befrielsen från bolagsskatt möjliggjorde en omstrukturering av de berörda företagen och en övergång från monopol till en konkurrensutsatt marknad. Kommissionen borde således ha resonerat på samma sätt som i sitt beslut av den 10 november 1999 om övergångsregler för att avskaffa undantaget från bolagsskatt för kommunala trafikföretag (EGT C 379, s. 11) och i sitt beslut 2000/410/EG av den 22 december 1999 om den stödordning som Frankrike planerar att införa till förmån för den franska hamnsektorn (EGT L 155, 2000, s. 52). I dessa två beslut tillämpades nämligen artikel 87.3 c EG på statliga åtgärder endast för att säkerställa övergången från monopol till liberaliserad marknad genom privatisering av de bolag som innehade aktierna i de berörda bolagen.
- ¹³⁵ Sökanden har påstått att kommunerna aldrig skulle ha ombildat sina kommunala företag till bolag enligt lag nr 142/90 om inte den treåriga befrielsen från bolagsskatt hade införts. Dessutom innebar denna åtgärd att insynen i de ekonomiska relationerna mellan de offentliga myndigheterna och bolagen enligt lag nr 142/90 säkerställdes och att det infördes en övergångsperiod för att möjliggöra en omstrukturering av företagen med bibehållande av kontinuiteten när det gäller de offentliga tjänsterna. De aktuella företagen fick dessutom vidkännas strikta begränsningar såväl vad gäller deras geografiska område som deras verksamhetsområde. Eftersom verksamhetsområdet för bolag enligt lag nr 42/90 begränsades, var den treåriga befrielsen från bolagsskatt motiverad.

- 136 Sökanden har, med avseende på bolagets individuella situation, gjort gällande att bolaget, efter privatiseringen år 1998, genomförde en grundläggande omorganisation och omstrukturering av sina anläggningar, vilket fullt ut har gynnat staden Milano.
- 137 Intervenienten har i huvudsak anslutit sig till sökandens ståndpunkt och argumentation.
- 138 Kommissionen har, med hänvisning till skäl 97 och följande skäl i det angripna beslutet, bestritt denna grund.

Förstainstansrättens bedömning

- 139 Förstainstansrätten erinrar om att kommissionen har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning vid tillämpning av artikel 87.3 EG (domstolens dom av den 24 februari 1987 i mål 310/85, Deufil mot kommissionen, REG 1987, s. 901, punkt 18). Gemenskapsdomstolens prövning ska således endast avse en kontroll av att handläggningsreglerna har följts, att motiveringsskyldigheten har iakttagits, att uppgifterna om de faktiska omständigheterna är materiellt riktiga, att bedömningen inte är uppenbart oriktig och att det inte förekommit maktmissbruk.
- 140 När det först gäller motiveringen framgår det i förevarande fall av det angripna beslutet att kommissionen, på grundval av artikel 87.3 c EG, har prövat huruvida stödet skulle kunna anses förenligt med den gemensamma marknaden, för det första, utifrån de relevanta riktlinjerna och, för det andra, oberoende av dessa riktlinjer. I detta hänseende angav kommissionen skälen för att den kom fram till ett negativt resultat (skäl 97 och följande skäl i det angripna beslutet).

- 141 Det framgår vidare klart av handlingarna i målet att de villkor som uppställs för att den treåriga befrielsen från bolagsskatt ska omfattas av undantaget i artikel 87.3 c EG inte var uppfyllda. Den treåriga befrielsen från bolagsskatt hade inte till syfte att återuppbygga mottagarnas lönsamhet och var inte förbehållen företag i svårigheter. Även om så skulle antas vara fallet har det varken framlagts någon omstruktureringsplan eller vidtagits någon åtgärd i syfte att kompensera den snedvridning av konkurrensen som enligt sakens natur följer av ett beviljande av det aktuella stödet. Enligt rättspraxis krävs det, för att ett stöd ska kunna förklaras vara förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.3 c EG, att stöd som ges till företag i svårigheter ska vara knutet till en koherent omstruktureringsplan som ska läggas fram för kommissionen tillsammans med alla närmare upplysningar som är nödvändiga (domstolens dom av den 22 mars 2001 i mål C-17/99, Frankrike mot kommissionen, REG 2001, s. I-2481, punkt 45).
- 142 När det gäller argumentet att den ifrågavarande åtgärden har underlättat övergången från monopol till en konkurrensutsatt marknad, har sökanden inte visat på vilket sätt den ifrågavarande åtgärden skulle ha medfört en mer intensiv konkurrens. Såsom ovan angetts rådde det nämligen redan viss konkurrens på de relevanta marknaderna. Den ifrågavarande åtgärden kunde därmed snedvrída konkurrensen.
- 143 När det gäller påståendet att det föreligger en motsättning mellan det angripna beslutet och andra kommissionsbeslut där en övergångsordning godtas, framgår det av de två beslut som sökanden har hänvisat till att besluten inte är jämförbara. Med avseende på beslutet av den 10 november 1999 hade, som kommissionen har anfört, de näringsidkare som åtnjutit skattebefrielsen i detta ärende förbjudits att delta i anbudsförfaranden utanför deras referensområden fram till dess att deras hemmamarknader öppnades. Vad gäller beslut 2000/410 villkorades beviljandet av det aktuella stödet i detta fall av att investeringar skulle genomföras i syfte att överföra och ersätta befintlig utrustning.
- 144 Talan kan således inte vinna bifall på den tredje grunden.

Den fjärde grunden: Huruvida kommissionen felaktigt har ansett att den ifrågavarande åtgärden strider mot icke-diskrimineringsprincipen och principen om etableringsfrihet och huruvida kommissionen i detta avseende har lämnat en bristfällig motivering

Parternas argument

- 145 Sökanden har bestritt kommissionens påstående att den ifrågavarande åtgärden strider mot icke-diskrimineringsprincipen och principen om etableringsfrihet och gjort gällande att kommissionens motivering i detta avseende är bristfällig.
- 146 Sökanden har anfört att det ska göras åtskillnad mellan icke-diskrimineringsprincipen, vilken är en allmän princip, och principen om etableringsfrihet, vilken är en särskild princip. Enligt sökanden strider den treåriga befrielsen från bolagsskatt inte mot dessa två principer.
- 147 Sökanden anser att varken företag från andra medlemsstater eller italienska företag som inte har bildats genom ombildning av ett kommunalt företag till ett bolag enligt lag nr 142/90 uppfyller villkoren för att omfattas av den treåriga befrielsen från bolagsskatt. Denna skattebefrielse har således inte tillämpats på ett diskriminerande sätt i syfte att gynna de italienska företagen.
- 148 Det förhållandet att ett företag omfattas av den treåriga befrielsen från bolagsskatt grundar sig varken på företagets nationalitet eller på vilket slags medarbetare det har, eftersom frågan huruvida ett företag omfattas av den treåriga befrielsen från bolagsskatt, som kommissionen har anfört i skäl 121 i det angripna beslutet, endast avgörs utifrån företagets juridiska form (det vill säga en tidigare offentlig enhet som ombildats till aktiebolag) och dess aktieägare (offentligt majoritetsaktieinnehav). Mot bakgrund härav har sökanden även hävdats att det angripna beslutet är motsägelsefullt.

149 Den omständigheten att bolagen enligt lag nr 142/90 direkt och med ensamrätt anförtroddes tillhandhållandet av de lokala offentliga tjänsterna inom referenskommunens geografiska område medförde för övrigt att det inte var möjligt för andra företag, från Italien eller från någon annan medlemsstat, att komma in på marknaden för dessa tjänster.

150 Enligt sökanden kunde dessutom företag från andra medlemsstater med ett minoritetsaktieinnehav i ett bolag enligt lag nr 142/90 indirekt dra fördel av den treåriga befrielsen från bolagsskatt.

151 Enligt icke-diskrimineringsprincipen krävs även att olika situationer inte behandlas på samma sätt. Eftersom bolagen enligt lag nr 142/90, på grund av deras begränsade verksamhetsområde, inte befinner sig i samma situation som ”normala” bolag är den treåriga befrielsen från bolagsskatt således motiverad.

152 Intervenienten har i huvudsak anslutit sig till sökandens ståndpunkt.

153 Kommissionen anser att det inte finns fog för denna grund och har härvid påpekat att statligt stöd som står i strid med andra bestämmelser i EG-fördraget än artikel 87 EG enligt fast rättspraxis inte kan förklaras vara förenliga med den gemensamma marknaden.

Förstainstansrättens bedömning

- 154 Inledningsvis ska det påpekas att talan inte kan vinna bifall på den första och den tredje grunden, eftersom den treåriga befrielsen från bolagsskatt utgör stöd och eftersom villkoren för att omfattas av undantaget i artikel 87.3 EG inte är uppfyllda. Förklaringen att den treåriga befrielsen från bolagsskatt är oförenlig med den gemensamma marknaden på den grunden att den står i strid med icke-diskrimineringsprincipen och principen om etableringsfrihet hänför sig därmed till en underordnad motivering i det angripna beslutet. Den fjärde grunden saknar följaktligen verkan.
- 155 Talan kan således inte vinna bifall på den fjärde grunden.

Den femte grunden: Huruvida kommissionens beslut om återkrav är rättsstridigt

Parternas argument

- 156 Sökanden har gjort gällande att återkravsbeslutet står i strid med EG-fördraget och rättsreglerna avseende dess tillämpning. Enligt sökanden har kommissionen i det angripna beslutet meddelat Republiken Italien ett ovillkorligt och generellt åläggande att återkräva allt stöd som mottagits av bolagen enligt lag nr 142/90, trots att den höll det för möjligt att visst stöd, vilket inte identifierades, skulle kunna vara förenligt med EG-fördraget. I det angripna beslutet bevarade kommissionen nämligen möjligheten att vissa särskilda fall skulle kunna omfattas av de minimis-regeln, anses utgöra befintligt stöd mot bakgrund av mottagarens situation eller vara förenliga med den gemensamma marknaden med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

- 157 Det angripna beslutet är således rättsstridigt på två grunder. För det första på grund av att kommissionen beslutar om återkrav av stöd som eventuellt skulle kunna vara förenligt med EG-fördraget och för det andra på grund av att kommissionen ålägger Republiken Italien att fastställa vilka konkreta åtgärder som utgör stöd. Den samarbetskyldighet som åvilar kommissionen i detta hänseende kan inte kompensera för den osäkerhet som återkravsförfarandet är behäftat med i förevarande fall.
- 158 Intervenienten har anslutit sig till sökandens ståndpunkt.
- 159 Kommissionen har bestritt sökandens argument att en abstrakt bedömning av en stödordning, utan någon ingående granskning av de fall i vilka denna ordning tillämpats, inte kan utmynna i ett beslut om återkrav.

Förstainstansrättens bedömning

- 160 Som angetts i punkt 89 ovan framgår det av fast rättspraxis att kommissionen, när det gäller en stödordning, kan begränsa sig till att undersöka ordningens särdrag.
- 161 Det framgår även av rättspraxis att ett negativt beslut avseende en stödordning inte behöver innehålla någon bedömning av stöd som beviljats i enskilda fall på grundval av denna ordning. Det är först vid återkrav av stödet som det är nödvändigt att kontrollera varje berört företags individuella situation (domen i det ovan i punkt 89 nämnda målet Italien mot kommissionen, punkt 91).

- 162 Vidare följer det av fast rättspraxis att ett upphävande av ett olagligt stöd genom återkrav, i förekommande fall inklusive ränta, är den logiska följden av ett fastställande av att stödet inte är förenligt med den gemensamma marknaden (domen i det ovan i punkt 91 nämnda målet Tubemeuse, punkt 66, samt dom av den 14 januari 1997 i mål C-169/95, Spanien mot kommissionen, REG 1997, s. I-135, punkt 47, och av den 29 juni 2004 i mål C-110/02, kommissionen mot rådet, REG 2004, s. I-6333, punkt 41).
- 163 I detta hänseende ska det även påpekas att denna rättspraxis är tillämplig på såväl individuellt stöd som stöd som utbetalats inom ramen för en stödordning.
- 164 En allmän och abstrakt granskning av en stödordning hindrar emellertid inte att det stödbelopp som beviljats inom ramen för denna ordning i ett enskilt fall kan falla utanför förbudet i artikel 87.1 EG, exempelvis på grund av att individuellt beviljat stöd omfattas av de minimis-reglerna. Detta övervägande förklarar de förbehåll som gjorts i skälen 72, 85 och 126 i det angripna beslutet.
- 165 När kommissionen genom ett beslut förklarar ett stöd oförenligt med den gemensamma marknaden är de nationella myndigheternas roll visserligen endast att verkställa kommissionens beslut, och myndigheterna har i detta avseende inte något utrymme för skönsässig bedömning (domstolens dom av den 22 mars 1977 i mål 78/76, Steinicke & Weinlig, REG 1977, s. 595, punkt 10; svensk specialutgåva, volym 3, s. 329). Detta hindrar inte att de nationella myndigheterna, vid verkställandet av nämnda beslut, beaktar dessa förbehåll. I motsats till vad sökanden har gjort gällande beslutar kommissionen således endast om återkrav av stöd i den mening som avses i artikel 87 EG och inte om återkrav av sådana belopp som, trots att de har utbetalats inom ramen för den aktuella ordningen, inte utgör stöd, utgör befintligt stöd eller utgör stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden enligt en förordning om gruppundantag, enligt de minimis-reglerna eller enligt ett annat kommissionsbeslut.
- 166 Vad vidare gäller påståendet att det angripna beslutet är rättsstridigt, eftersom Republiken Italien har en skyldighet att fastställa vilka konkreta åtgärder som utgör stöd, ska det påpekas att begreppet stöd är ett juridiskt begrepp som ska tolkas på grundval av objektiva omständigheter. I detta hänseende har den behöriga myndigheten inget utrymme för skönsässig bedömning vid tillämpningen av

artikel 87.1 EG. Dessutom är den nationella domstolen behörig att tolka begreppen stöd och befintligt stöd och kan uttala sig om eventuella särskilda omständigheter som ska beaktas i ett visst fall, i förekommande fall genom att begära förhandsavgörande från EG-domstolen.

167 Om förstainstansrätten godtog sökandens argument att en abstrakt bedömning av en stödordning, utan någon ingående granskning av de fall i vilka denna ordning tillämpats, inte kan utmynna i ett beslut om återkrav, skulle detta dessutom innebära att det systematiskt inte var möjligt att återkräva stöd som otillbörligen hade utbetalats och att artiklarna 87 EG och 88 EG därmed förlorade sin innebörd. I sådant fall skulle det vara omöjligt för kommissionen, som är den enda myndighet som är behörig att avgöra huruvida stöd är förenligt med den gemensamma marknaden, att granska de många fall som avser tillämpning av stödordningar.

168 Av det ovanstående följer att talan inte kan vinna bifall på den femte grunden.

169 Mot bakgrund av samtliga ovannämnda omständigheter ska talan ogillas.

Rättegångskostnader

170 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att sökanden ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom sökanden har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas.

171 I enlighet med artikel 87.4 tredje stycket i rättegångsreglerna ska intervenienten bära sin rättegångskostnad.

Mot denna bakgrund beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (åttonde avdelningen i utökad sammansättning)

följande:

- 1) **Talan ogillas.**
- 2) **AEM SpA ska bära sin rättegångskostnad och ersätta kommissionens rättegångskostnad.**
- 3) **ASM Brescia SpA ska bära sin rättegångskostnad.**

Martins Ribeiro

Šváby

Papasavvas

Wahl

Dittrich

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 11 juni 2009.

Underskrifter